

*Livet vid forsen –*

*Edvard Bechteler*

*i Näsåker*



*Minnesutställning*

*2008-05-31 - 2008-09-13*

*Sollefteå Museum*



*"Eduard Bechteler skildrar ... 'livet vid älven', det liv som nu håller på att omgestaltas av kraftverksbyggare och älvreglerare. Frånsett det konstnärliga värdet i hans målningar kommer de att vara oskattbara dokument för kommande generationer, när de söker bilda sig en uppfattning om hur livet gestaltade sig när våra forsar skummade vilda och otämda. (Lars E Frånberg, Västernorrlands Allehanda 21 november 1955.)*



Eduard Bechteler, (1890-1983) var född i München, lärde sig som ung till svarvare, genomgick därefter snickarutbildning och grundliga studier i bildhuggeri. Först därefter ansåg han sig mogen att börja sin lärotid i en konstakademi. I München blev han elev till Tysklands vid den tiden förnämsta djurmålare, Heinrich von Zügel. Som lärare i färgteori fick han Max Dörner, specialist på de gamla mästarnas teknik. Träskulptur och arkitektur ägnade Bechteler grundliga studier. Snickra och snida gjorde han livet ut.

Under en vistelse i Paris träffade han sin blivande fru, den svenska konstnärinnan Ruth Zachrisson (1890-1949). År 1933 kom paret plötsligt på den idén att de skulle besöka Sverige och Lappland, många konstnärers förlovade landskap. De ville ändå lämna det nazistyrda Tyskland. Hitlers åsikter var helt oförenliga med den livsluft fria människor behöver, inte minst skapande konstnärer. (Likadant gjorde för övrigt Eduards yngre bror bildhuggaren Theo, som sedan återvände efter kriget och fick många utsmykningsuppdrag.)

När de på resan genom Sverige skulle passera Näsåker, beskrev Ruth, som kände traktens skönhet sedan tidigare - en bror var provinsialläkare i Junsele. När tåget stannade vid stationen, steg paret ut för att ta en kort promenad, entusiasmerades av omgivningarnas storslagenhet och beslöt sig – hastigt och lustigt - för att stanna över natten på hotell. Morgonen därpå vandrade de åter ut i landskapet. När herr och fru Bechteler kom fram till nipkanten, just där besökscentrat Rock Art Nämforsen ligger i dag, stannade mannen som förstenad – och detta är hans egna ord: " – Jag behövde inte mer än fem minuter för att avgöra att här eller ingenstans skulle vi bo". Men det var kyrkans mark och prästen ville inte sälja till en utländsk medborgare. – Fast Eduard fick hyra tomten tills han blev svensk medborgare. Sen gick det bra att köpa den. Efter det löftet kunde paret tryggt fortsätta tågresan norrut.



Här, med en betagande och kilometervid utsikt över Näsåkers dalgång och Nämforsen, fick snickaren Martin Eriksson efter anvisningar från Bechteler bygga ett borgliknande hus, Villa Edelweiss. Det blev ett konstverk i sig med hemsnickeri, egen inredning och utsmyckningar av båda makarna. Byggnaden kom att utvidgas från år till år. Genom villans stora perspektivfönster kunde man ta in forsområdet som på en biografduk med ständigt växlande bilder. Till forsens liv hörde då förutom kaskader och vattenscum, hoppande laxar, dunsande timmerstockar, stretande flottare och fiskare som snarade lax.

Under andra världskriget var det inte lätt att vara tysk. Först efter tio år sökte Eduard svenskt medborgarskap, som erhöles sedan dr Helge Dahlstedt hade lämnat intyg om hans hederligaandel. (Bechteler hade insett att han som tysk medborgare kunde bli inkallad – då, under brinnande krig!)

Men konstnärsparet betraktades med misstro. Eduard och Ruth målade, men misstänksamheten mot "tysken" hindrade dem ifrån att nå den framgång de otvivelaktigt förtjänade. De sände exempelvis ned några dukar till "Vårsalongen" i Stockholm. Ruths hängdes, men i sista stund plockades Eduards ned trots att de godkäfts och stod i katalogen. Eduard beslöt sig då för att aldrig mer ställa ut i Stockholm, utan hellre ha sin ständiga utställningslokal i Villa Edelweiss. Han förekom sedan sparsamt på utställningar ute i landet. Och höga priser satte han på sina tavlor för att få ha dem kvar. De var hans andes barn och barn vill man inte överlåta – annat än om man är säker på de får det bra!



Eduard Bechtelers första motivkrets, Nämforsen, försvann genom tillkomsten av Nämforsens kraftverk på 40-talet. I en uppmärksam process 1957 försökte han inför Mellanbygdens Vattendomstol utverka ersättning med 50.000 kronor från Vattenfall för "intrång i konstnärlig verksamhet", men lyckades inte. Långt tidigare hade Vattenfall löst in konstnären Hugo Zuhrs fastighet vid Fjällsjöälven i samband med byggandet av Kilforsen. Innan Bechtelers sak kommit till domstol hade Vattenfall erbjudit honom en motsvarande lösning, men han avböjde både den och en livränta ställd i utsikt. Sedan försvann också andra forsvyer när Kilforsen, Åkvisslan och Holaforsen byggdes ut.

Bechteler vände sig då mot skogen och naturen, som han stod nära, och studerade och skildrade djurlivet. Särskilt skicklig blev Bechteler på att återge lodjur, smidiga, vildögda och farliga.



Här inträder också – kanske framför allt i träskulptur och sniderier - en naturmystik. Han blev bekant med samer först genom familjen Kråik i Borga. De kunde anförtro honom sina hemligheter och forna sedvänjor. Så fanns t ex en gång i målarens ateljé en flerfärgad relief. "Den har laddade dova färger vari rödaste blod lyser fram med en magisk nästan kväljande rörelse. Det är en lapp som förrättar blodsoffer omgiven av vildmarksöäsen."



Bechteler berättade för en journalist vad som hänt när han skapade det verket: *"- Jag tog itu med blodsoffret. Det var fullmåne som sken in genom fönstren. Jag målade intensivt och glömde allt omkring mig. Efter någon halvtimme kände jag något rinna efter ena benet. Jag tog nedåt med båda händerna och fann att det var blod. När jag såg närmare efter hade jag fullt med blod i ena toffeln. Hade jag gjort illa mej utan att märka det? Jag gick in i badrummet och blottade benet. Det fanns inte tillstymmelse till sår men ändå sipprade det ut blod hela tiden på hela yttersidan av underbenet. Jag försökte hejda flödet genom att tvätta benet. Det lyckades när jag kom på att använda alun. ... När jag målade upplevde jag allt så intensivt. Glömde tid och rum. Kan på något oförklarligt sätt – oberoende av tid och rum – den gamla offerhandlingen, blodoffret, framkallat blodflödet i mitt ben?"*

Det storslagna och monumentala var kännetecknande för Eduard Bechtelers konstnärsskap. Säkert kom hans tekniska mångkunnighet till nytta när han gjorde sina stora forsmålningar, skulpterade madonnor, vilda djur och fantastiska skapelser. I verkligheten var kanske arbetande timmerflottare och snarande fiskare de mest dramatiska motiven. Togs ett enda felsteg kunde fiskarens envig med laxen sluta med döden!



I det slutgiltiga utförande fanns hela tiden en hantverksglädje som kom till uttryck i den omsorg konstnären lade i att tillverka tavelramar: han yxade till dem och kunde sedan patinera och lägga in guldlinjer. Enligt ett vittne målade Eduard Bechteler från början i en äldre stil, men ändrade sedan stil och gav sina motiv en mer modernistisk touch. Oavsett traditionalism eller modernism, så var han stilistiskt fristående och tillhörde heller ingen gruppering.

På våren åkte Eduard Bechteler under många år ner till Capri, där han höll till flera månader och med tiden blev mycket känd. Där hade han i klippformationerna upptäckt ansikten, figurer och andra ting, ofta på långt avstånd, 150 till 200 meters höjd. Men han var också en "hemvändare" i Bayern, varifrån han andra hustru Marianne Geiger kom och dit han flyttade för gott mot slutet av sitt liv. Vid sin bortgång bodde han i Mindelheim, väster om München.

